

Capitolul I. Despre succesiuni

I. Caracterul transmisiunii către moștenitori. Îmbunătățirile aduse de către un moștenitor bunurilor rămase

C. civ., art. 650
Decretul nr. 40/1953, republicat, art. 1 alin. (1),
art. 5 și art. 13 și urm.

1. Transmisiunea succesorală nu poate să aibă ca obiect decât bunurile ce au aparținut defunctului, deoarece prin moștenire se transmite patrimoniul unei persoane fizice decedate uneia sau mai multor persoane în viață. De aceea, adăugirile sau îmbunătățirile aduse de moștenitor bunului sau bunurilor rămase de la defunct nu se includ în masa succesorală și nu se evaluează ca atare, ci urmează să facă obiect de desocotire între moștenitori, în măsura în care nu cad în lotul celui ce le-a făcut. Ca atare, masa succesorală trebuie stabilită fără aceste adăugiri sau îmbunătățiri.

I.I. domiciliat în București, str. F. nr. 24, sector 7, a chemat în judecată pe E.C.I., cu același domiciliu, și pe I.E., domiciliată în București str. F. nr. 4, sector 6, cerând a se stabili masa succesorală rămasă de pe urma părinților I.E., decedată la 11 martie 1973, și I.I., decedat la data de 17 martie 1976, și să se dispună împărțirea acestei mase succesorală între ei, avându-se în vedere reparațiile și îmbunătățirile aduse imobilului situat în București, str. F. nr. 24, atât de reclamant, cât și de pârâte.

În masa succesorală, a arătat reclamantul, a rămas pe lângă imobilul situat la adresa menționată și imobilul situat în București str. C. nr. 9, pe care pârâta E.C.I. trebuie să-l raporteze la masa succesorală în natură sau prin echivalent, fiind primit de la părinți ca dotă, fără scutire de raport.

Reclamantul a mai cerut ca sistarea stării de indiviziune să se facă prin atribuirea bunurilor în natură.

Judecătoria Sectorului 7 București, prin sentința civilă nr. 937 din 20 februarie 1978, a admis acțiunea, omologând raportul de expertiză tehnică, așa cum acesta a fost completat, întocmit de arhitectul I.R. și

a atribuit cele trei loturi formate de acest expert tehnic, în care a inclus și îmbunătățirile aduse imobilului din str. F. nr. 24.

Tribunalul Municipiului București, Secția a IV-a civilă, prin decizia nr. 2057 din 14 iulie 1978, a respins ca nefondate recursurile declarate de părâte împotriva acestei sentințe.

Procurorul general a declarat recurs extraordinar împotriva acestor hotărâri, susținând că, în ceea ce privește compunerea masei succesoriale, acestea sunt vădit netemeinice și date cu încălcarea esențială a legii, deoarece nu era cazul să se includă în masa partajabilă și îmbunătățirile aduse imobilului mai sus arătat și să se mărească astfel valoarea de împărțit și deci și a cotei și lotului pârâtei.

Critica este întemeiată.

Transmisunile succesoriale nu pot avea ca obiect decât bunuri care au aparținut defunctului, deoarece, prin moștenire, are loc transmiterea patrimoniului unei persoane fizice decedate asupra unei persoane sau a mai multora aflate în viață.

De aceea, adăugirile, respectiv îmbunătățirile aduse de moștenitor bunului sau bunurilor rămase de la defunct, nu se includ în masa succesorală și nu se evaluează ca atare, ele făcând obiect de desocotire între moștenitori, în măsura în care nu cad în lotul celui care le-a făcut (art. 650 și urm. C. civ., art. 1 alin. (1), art. 5 și art. 13 și urm. din Decretul nr. 40/1953 republicat ș.a.).

În speță, instanțele au inclus în masa succesorală și aceste îmbunătățiri și ca urmare, au calculat cota și au atribuit loturile fiecărui moștenitor, după valoarea astfel stabilită a masei succesoriale, ceea ce desigur este greșit.

Pentru corecta soluționare a litigiului, instanțele aveau îndatorirea să ceară expertului tehnic să întocmească masa succesorală fără aceste îmbunătățiri și să facă propuneri de formare a loturilor, calculând cota fiecărui moștenitor la valoarea care rezultă dintr-un astfel de calcul.

Cum instanțele nu au procedat în felul mai sus arătat, rezultă că ele au stabilit greșit masa succesorală partajabilă, cota fiecărui moștenitor, și deci și a loturilor atribuite, pronunțând sub acest aspect hotărâri vădit netemeinice și cu încălcarea esențială a legii, a căror casare se impune.

În consecință, recursul extraordinar fiind întemeiat a fost admis, s-au casat hotărârile atacate și s-a trimis dosarul aceleiași judecătoriai, spre rejudecarea cauzei.

*Trib. Suprem, Secția civilă, decizia nr. 1593
din 11 septembrie 1979, în C.D.T.S. 1979, p. 124-125*

Notă: *Decretul nr. 40/1953 a fost abrogat prin Legea nr. 36/1995 a notarilor publici și a activității notariale (M. Of. nr. 92 din 16 mai 1995).*

2. În situația în care un bun aparține în indiviziune ori devălmășie mai multor proprietari și numai unul sau unii dintre ei fac acte de administrare sau de conservare asupra lui, acestea profită și sunt opozabile și celorlalți, în condițiile gestiunii de afaceri, prevăzută de art. 987 și urm. C. civ.

*Trib. Suprem, Secția civilă, decizia nr. 884/1968,
în R.R.D. nr. 1/1969, p. 152*

2. Drept de autor. Transmiterea drepturilor patrimoniale. Situația moștenitorilor

C. civ., art. 650

Descendenții titularului inițial al dreptului de autor sunt moștenitori titulari de drepturi temporare și retransmisibile prin succesiune, ei beneficiind, timp de 50 de ani, de foloasele patrimoniale ale dreptului de autor dobândit prin succesiune. După expirarea termenului de 50 de ani, dreptul patrimonial de autor se stinge, chiar dacă moștenitorul este încă în viață la acea dată. În cazul în care, descendentul încetează din viață înainte de a expira termenul de 50 de ani, dreptul patrimonial de autor, care îi aparținea, se transmite din nou, prin succesiune, rudelor cu vocație succesorală prevăzută de Codul civil.

*Trib. Suprem, decizia nr. 1291/1973,
în R.R.D nr. 3/1974, p. 144*

3. Certificat de moștenitor. Nulitate absolută

C. civ., art. 650, art. 969

Potrivit art. 650 C. civ., succesiunea se deferă prin lege sau după voința omului, prin testament.

Aceste dispoziții de drept material sunt imperative, ceea ce înseamnă că moștenirea este legală sau testamentară și numai per-

soana care îndeplinește calitatea de moștenitor legal sau testamentar îl poate moșteni pe defunct.

Puterea doveditoare a certificatului de moștenitor are ca temei acordul succesivilor, dar acordul este nul când încalcă normele imperative care reglementează succesiunea.

Conform art. 969 C. civ., numai convențiile legale au putere de lege între părți, iar convenția comoștenitorilor defunctei potrivit căreia pârâta C.A. este moștenitoare legală, ca fiică a defunctei, este lovită de nulitate absolută și face admisibilă acțiunea în constatarea ei.

Pârâta C.A. nu este fiica defunctei.

*C.A. Cluj, decizia civilă nr. 437 din 1 martie 2002,
în C.P.J. 2002, p. 349-350*

Notă: Pentru ca o persoană să poată veni la succesiune în temeiul legii trebuie să aibă, în afara capacității succesorală, ca o condiție generală a dreptului la moștenire, vocație succesorală legală, să nu fie nedemnă și să nu fie înlăturată de la moștenire.

Au vocație succesorală legală persoanele care sunt în legătură de familie cu defunctul, adică rudele defunctului din căsătorie, din afara căsătoriei și (în anumite condiții) din adopție, și, alături de acestea, soțul supraviețuitor al defunctului.

4. Moștenire. Devoluțiune legală și testamentară. Neinvocarea testamentului. Efecte

C. civ., art. 650

Succesorul legal ce este și beneficiarul unui testament poate pretinde a-i fi deferită moștenirea atât *ab intestat* cât și pe temei testamentar.

Însă, în măsura în care în termenul legal pentru acceptarea moștenirii, succesorul invocă doar calitatea de moștenitor legal, fiind ca atare înscris în certificatul de moștenitor, el nu mai poate pretinde ulterior, în procesul pentru împărțeala moștenirii, și drepturile succesoriale ce ar rezulta în favoarea sa din testament.

*C.A. Bacău, Secția civilă,
decizia nr. 606 din 6 aprilie 1998, nepublicată*

5. Fond funciar. Eliberarea titlului de proprietate unui singur moștenitor. Consecințe

C. civ., art. 650
Legea nr. 18/1991, art. 8 alin. (2), art. 13 alin. (3)

Articolul 8 alin. (2) din Legea nr. 18/1991 privind fondul funciar, republicată, stabilește cu valoare de principiu că de prevederile legii beneficiază și moștenitorii persoanelor îndreptățite la reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor, în condițiile legii civile.

Se observă că Legea nr. 18/1991 face trimitere la legea civilă, care prin succesori înțelege atât moștenitorii legali cât și moștenitorii testamentari (art. 650 C. civ), care trebuie să îndeplinească anumite condiții pentru a primi succesiunea. Moștenitorii pot solicita reconstituirea dreptului de proprietate atât dacă vin la moștenire în nume propriu, cât și prin reprezentare legală, de asemenea în cazul moștenirii prin retransmitere (moșteniri succesive).

Faptul că titlul de proprietate s-a eliberat unui singur moștenitor, deși îndreptățire aveau și ceilalți doi descendenți ai autorului comun, contravine art. 13 alin. (3) din Legea nr. 18/1991, republicată. În reglementarea acestui text, în cazul mai multor moștenitori ai persoanei care era îndreptățită la reconstituire și a decedat, titlul se emite pe numele moștenitorilor, care trebuie să procedeze potrivit dreptului comun, adică să pună capăt indiviziunii ori voluntar ori prin partaj judiciar.

Prin emiterea titlului de proprietate pe numele unui singur moștenitor au fost vătămate drepturile reclamantilor, frați ai beneficiarului. Ei fiind îndreptățiți să solicite anularea respectivului titlu și să oblige Comisia județeană de fond funciar la emiterea unui nou titlu, în care să fie trecuți toți succesorii.

*C.A. Craiova, Secția civilă,
decizia nr. 8613 din 31 decembrie 1999, nepublicată*

Notă: A se vedea nota de la speța nr. 3.

6. Succesiune. Neprezentarea unui succesibil la dezbaterea unei succesiuni. Consecințe

C. civ., art. 700

Decretul nr. 167/1958

Legea nr. 36/1995, art. 78 alin (1) lit. a)

Având în vedere că succesiunea a fost acceptată prin declarația autentică nr. 4 din 6 ianuarie 2003, și că nu s-a făcut dovada existenței vreunei declarații de renunțare la o moștenire anterioară, conform mențiunilor notarului, corect s-a reținut anularea certificatului de moștenitor. Astfel, faptul că reclamantul nu s-a prezentat la dezbaterea succesiunii nu echivalează cu renunțarea la succesiune, iar cu privire la nulitatea certificatului de moștenitor nu este relevant de ce nu a fost indicat domiciliul reclamantului.

*C.A. București, Secția a III-a civilă,
decizia nr. 401 din 22 martie 2005, în C.P.J. civ. 2005*

Notă: Conform deciziei menționate, fratele defunctului a fost declarat de notarul public „străin de succesiune prin renunțare conform art. 700 C. civ”. În realitate, fratele defunctului putea fi „străin de succesiune prin neacceptare”, art. 700 C. civ. instituind un termen de prescripție privind dreptul de opțiune succesorală.

Renunțarea la succesiune presupune o manifestare de voință privind dreptul de opțiune succesorală, actul juridic de opțiune succesorală fiind un act unilateral, pur și simplu, unilateral, irevocabil și declarativ, în sensul că efectele sale se produc retroactiv de la data deschiderii succesiunii, pe când art. 700 C. civ. sancționează tocmai lipsa unei manifestări de voință în termenul de prescripție de 6 luni (termen suceptibil de suspendare sau întrerupere în condițiile Decretului nr. 167/1958)

În situația în care reclamantul (fratele defunctului) nu s-a prezentat la dezbaterea succesiunii în cadrul procedurii notariale, notarul public era obligat în temeiul art. 78 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 36/1995 să suspende procedura, nu să elibereze certificat de moștenitor.

7. Imobil preluat de stat în mod abuziv. Titlul de proprietate. Înțeles. Actul de împărțeală

Prin titlu, ca dovadă a dreptului de proprietate, se înțeleg nu numai titlurile translativ de proprietate, care creează un drept nou în patrimoniul dobânditorului, ci și titlurile declarative, care recunosc un drept preexistent cum sunt hotărârile judecătorești ori actele de împărțeală.

Regula funcționează în cazul partajului judiciar, în care cel ce promovează acțiunea este obligat să depună titlul în baza căruia cere împărțeala, instanța verificând titlul prezentat.

În ipoteza partajului voluntar, care scapă verificării instanței, actul de partaj este necesar a fi completat cu înscrisuri doveditoare privind dreptul de proprietate al autorului copartajaților, a cărui masă succesorală o împart pe cale amiabilă.

*C.S.J., Secția civilă, decizia nr. 2103 din 22 mai 2002,
în Legalis*

8. Vacanță succesorală. Legitimare procesuală a statului pentru pasivul moștenirii

Constatarea existenței unei succesiuni vacante și a componenței acesteia se poate face și de către instanța judecătorească, în mod direct, în lipsa certificatului de vacanță succesorală eliberat de notarul public. Corelativ, statul, dobândind moștenirea vacantă de la data morții celui care lasă moștenirea, rezultă că are legitimare procesuală pentru a răspunde de pasivul moștenirii, inclusiv cât privește obligațiile asumate de cel care lasă moștenirea printr-un antecontract de vânzare-cumpărare.

Ca atare, soluția din apel, fondată pe necompetența instanțelor judecătorești în materie de vacanță succesorală și absența legitimării procesuale pasive a statului român, este flagrant nelegală.

Așa fiind, recursul pârâtului statul român, prin Ministerul Finanțelor Publice, a fost admis, a fost reformată această soluție, cu trimiterea cauzei, în baza art. 313 și urm. C. proc. civ., la instanța de apel, pentru ca, devolutiv, să rejudece pricina.

*I.C.C.J., Secția civilă și de proprietate intelectuală,
decizia nr. 6137 din 5 noiembrie 2004, www.scj.ro*

9. Existența a două succesiuni. Examinarea separată a fiecărei succesiuni în parte

Existența a două succesiuni diferite, impunea obligația instanței să stabilească, separat, atât bunurile pe care fiecare le cuprinde, cât și cotele-părți ce se cuveneau moștenitorilor în una și cealaltă succesiune.

Stabilirea cu exactitate a bunurilor ce au existat în fiecare moștenire, la data deschiderii succesiunii, era necesară, pe de o parte, pentru a se verifica dacă părțile au acceptat în termen cele două succesiuni, iar pe de altă parte, pentru a se putea statua în mod exact asupra tuturor drepturilor ce se cuveneau părților care au acceptat succesiunea.

*C.S.J., Secția civilă, decizia nr. 753/1990,
în Dreptul nr. 2-3, p. 71*

10. Certificat de moștenitor. Omisiunea unor bunuri. Includerea lor în masa de împărțit, la partaj. Prescripție

C. civ., art. 653
Decretul nr. 167/1958, art. 3

În cazul în care toți moștenitorii sunt prezenți în fața notariatului de stat și solicită eliberarea certificatului de moștenitor, recunoscându-și reciproc drepturile succesoriale, consimțind la toate mențiunile din el privitoare la calitatea de succesori, întinderea drepturilor succesoriale și alcătuirea masei succesoriale, puterea doveditoare a certificatului de moștenitor rezidă în acordul de voință al părților.

În aceste condiții, mențiunile din certificatul de moștenitor fac dovada deplină împotriva succesorilor, atât timp cât nu s-a dovedit în cadrul unei acțiuni în anulare, supusă prescripției de 3 ani prevăzută de art. 3 din Decretul nr. 167/1958, că acordul de voință este rezultatul unui viciu de consimțământ.

Omisiunea din certificatul de moștenitor a unor bunuri aparținând succesiunii, nu constituie o cauză de anulare a certificatului de moștenitor, acestea urmând să fie incluse în masa partajabilă.

*C.S.J., Secția civilă, decizia nr. 790/1990,
în Dreptul nr. 1/1991, p. 69*

11. Dreptul de opțiune al succesibilului chemat la moștenire în dublă calitate de moștenitor legal sau testamentar

Persoana care este chemată la moștenire de lege și, totodată, gratificată printr-un legat cu titlu particular poate opta, în mod diferit, cu privire la moștenirea legală sau la legat, aceasta fiind una din excepțiile de la regula indivizibilității opțiunii succesoriale. Dacă persoana a acceptat doar legatul cu titlul particular, nu poate dobândi și calitatea de copărtăș asupra celorlalte bunuri succesoriale și, în consecință, nu are calitate procesuală activă pentru a cere împărțea la moștenirii.

*C.S.J., Secția civilă, decizia nr. 698 din 31 ianuarie 2001,
în Dreptul nr. 4/2002 p. 241-242*

12. Acceptare. Termen

C. civ., art. 651 art. 700

Potrivit dispozițiilor art. 700 combinat cu art. 651 C. civ., dreptul de acceptare se prescrie printr-un termen de 6 luni de la data deschiderii succesiunii, care are loc în momentul morții lui *de cuius*. Împrejurarea că anumite bunuri ar fi fost aduse ulterior în averea succesorală sau că drepturile defunctului nu ar fi fost precizate sau individualizate până la decesul acestuia nu este de natură să ducă la schimbarea datei de la care începe să curgă termenul de acceptare, deoarece deschiderea succesiunii nu se raportează la existența sau întinderea masei succesoriale, ci la momentul morții celui care lasă moștenirea.

*Trib. Suprem, decizia nr. 1387/1957,
în C.D. 1957, p. 169*

13. Indiviziune succesorală. Loc de înmormântare. Concesionarea pe numele unei alte persoane

C. civ., art. 651

Transmisiunea concesiunii locurilor de înhumare, s-a admis cu valoare de principiu că se face potrivit regulilor succesoriale. Așa fiind, problema ce se poate pune este aceea a persoanei în raport de care se

socotește succesiunea, a celei care a solicitat concesiunea sau a celei ce este înhumată, se impune a fi rezolvată în favoarea celui ce a solicitat concesiunea, chiar dacă solicitarea a fost determinată de necesitatea imediată a înhumării unei persoane atunci decedată. Această soluție își găsește întemeierea în principiul dedus din prevederile art. 651 C. civ., precum că succesiunea, masa succesorală, este constituită din patrimoniul persoanei decedate, ceea ce înseamnă că bunul trebuie să existe în patrimoniul defunctului, la data decesului acestuia.

În speță, o persoană locuia împreună cu fiica și soțul acesteia, iar la decesul primeia, ginerele acesteia a solicitat pe numele său concesiunea unui loc pentru înhumarea a două persoane. Cererea a fost satisfăcută.

*C.A. Bacău, decizia civilă nr. 1504/1995,
în Jurisprudența C.A. Bacău 1995, p. 72-73*

14. Succesiune. Acceptare. Data la care ia naștere calitatea de moștenitor legal. Efectele certificatului de moștenitor. Începerea termenului de prescripție

C. civ., art. 651

Moștenitorii legali au calitatea de moștenitori din chiar momentul morții autorului lor, în virtutea legii. Certificatul de moștenitor nu le atribuie această calitate, ci numai le-o confirmă. De aceea, prescrierea dreptului de acceptare a succesiunii începe de la decesul autorului.

*Trib. Suprem, decizia nr. 858/1962,
în J.N. nr. 6/1963, p. 168*

15. Succesiune. Acceptare. Moarte prezumată

C. civ., art. 700
Decretul nr. 31/1954, art. 16 alin. (3)

În cazul declarării morții prezumate în baza art. 16 alin. (3) din Decretul nr. 31/1954, termenul de 6 luni prevăzut de art. 700 C. civ. pentru acceptarea succesiunii urmează a fi calculat de la data rămâ-

nerii definitive a hotărârii de declarare a morții prezumate, iar nu de la data stabilită în această hotărâre ca fiind aceea a decesului.

*Trib. Suprem, decizia nr. 807/1959,
în C.D. 1959, p. 195*

16. Competență. Succesiune. Persoană care nu a avut domiciliul în țară. Procedura notarială. Anularea certificatului de moștenitor

Decretul nr. 40/1953, art. 1 alin. (2)

Prevederile art. 1 alin. (2) din Decretul nr. 40/1953 – potrivit cărora în cazul decesului unei persoane care nu a avut domiciliul în țară, este competent notariatul de stat al județului în raza căruia se găsesc bunurile cele mai importante ale acestuia – sunt aplicabile deopotrivă dezbaterilor notariale privind succesiunea cetățenilor români, cât și celor referitoare la succesiunile cetățenilor străini ce s-ar fi aflat într-o atare situație, întrucât legea nu face nicio distincție. Dat fiind că, principial, procedura succesorală necontencioasă se îmbină și se întrește cu cea contencioasă și întrucât acțiunea privind anularea certificatului de moștenitor emis într-o atare situație de notariatul de stat județean constituie, în esență, o cale de atac în continuarea procedurii succesorale, competența soluționării acestei acțiuni revine instanței în raza căreia se află notariatul care a eliberat certificatul de moștenitor, aplicarea prevederilor art. 14 C. proc. civ. urmând a se face – când s-au finalizat dezbaterile succesorale – ținând seama de întregirea pe care o aduc acestui text dispozițiile din Decretul nr. 40/1953.

*Trib. Județean Timiș, decizia nr. 211/1975,
în R.R.D. nr. 10/1975, p. 65*

Notă: Decretul nr. 40/1953 a fost abrogat prin Legea nr. 36/1995 a notarilor publici și a activității notariale (M. Of. nr. 92 din 16 mai 1995).

17. Succesiune. Raport. Persoanele obligate la raport

C. civ., art. 753, art. 651

În conformitate cu dispozițiile art. 753 C. civ., donatorul care nu avea calitatea de a moșteni în momentul donațiunii, dar care va avea

obligăția de a face raport, dacă donatorul nu l-a dispensat de acesta. Rezultă deci, că donatorul, pentru a fi obligat la raport, trebuie să aibă calitatea de moștenitor în momentul donațiunii, ori a deschiderii succesiunii, care corespunde cu data decesului, art. 651 C. civ. și nu în momentul când se dezbate succesiunea.

În speță, se reține că la data deschiderii succesiunii defunctului, care avea calitatea de donator, reclamanta donatară nu avea calitatea de moștenitoare a acestuia, fiind fiica soției supraviețuitoare decedată ulterior.

*C.A. Bacău, Secția civilă, decizia nr. 383
din 17 martie 1998, nepublicată*

18. Partaj succesoral. Activ. Includerea valorii bunurilor succesorale de la momentul deschiderii succsiunii

C. civ., art. 651

La stabilirea masei succesorale trebuie avute în vedere bunurile succesorale existente în patrimoniul succesoral la momentul deschiderii succesiunii, conform art. 651 C. civ., iar la efectuarea partajului propriu-zis trebuie avute în vedere starea și valoarea lor din momentul partajului judiciar.

Dacă, însă, între cele două momente valoarea bunurilor succesorale a scăzut ca urmare a folosinței abuzive a bunurilor exercitată în mod exclusiv de către unul dintre copartajanți, cu împiedicarea exercițiului dreptului simultan și concurent al celorlalți comoștenitori-coproprietari, trebuie avute în vedere starea și valoarea bunurilor succesorale la momentul deschiderii succesiunii.

*C.A. București, Secția a IX-a civilă și pentru cauze
privind proprietatea intelectuală, decizia nr. 250
din 22 noiembrie 2005, în C.P.J. civ. 2005, p. 418-421*

19. Comorienți. Condiții

Decretul nr. 31/1954, art. 21

Stabilirea calității de comorienți, în conformitate cu dispozițiile art. 21 din Decretul nr. 31/1954, potrivit cărora, în cazul când mai

multe persoane au murit în același timp, fără să se poată stabili dacă una a supraviețuit celeilalte, se socotesc că au murit deodată, în baza probelor administrate de instanță.

În speță, deși, soții au decedat la aceeași dată, ca urmare a accidentului suferit, locul decesului – astfel cum rezultă din certificatele de deces și fișa de observație medicală – este diferit, putându-se astfel stabili că soția a supraviețuit soțului.

*C.A. București, Secția a III-a civilă, decizia nr. 1106
din 11 aprilie 2001, în P.J. civ. 2001-2002*

20. Dreptul de proprietate al statului asupra bunurilor aparținând succesiunii vacante. Imposibilitatea dobândirii pe cale de uzucapiune a dreptului de proprietate asupra acestor bunuri

C. civ., art. 477, art. 652

În cazul în care succesibilii au renunțat expres la succesiune ori nu au acceptat-o în termen, succesiunea devine vacantă după expirarea termenului de acceptare, iar bunurile succesoriale trec în proprietatea statului potrivit art. 477 și art. 652 C. civ. Bunurile imobile (ca, de altfel, și cele mobile), fiind trecute în proprietatea statului, retroactiv, de la data decesului autorului, nu se poate invoca prescripția achizitivă, deoarece uzucapiunea nu poate opera împotriva dreptului de proprietate al statului.

*Trib. Suprem, Secția civilă, decizia nr. 422 din 4 martie 1982,
în R.R.D. nr. 1/1983, p. 70*

21. Dreptul special de moștenire al soțului supraviețuitor. Bunuri aparținând gospodăriei casnice. Conținut

Legea nr. 314/1944, art. 5
C. proc. civ., 304 pct. 9

Potrivit art. 5 din Legea nr. 314/1944, dacă soțul supraviețuitor vine la moștenire în concurs cu moștenitorii din clasele II-IV, „va moșteni în afară de partea sa succesorală, mobilele și obiectele aparținând gospodăriei casnice, precum și darurile de nuntă”.

În sensul textului citat mai sus, prin mobile și obiecte aparținând gospodăriei casnice se înțeleg bunurile care serveau la mobilarea locuințelor soților și obiectele care prin natura lor sunt destinate a servi în cadrul gospodăriei casnice, fiind afectate folosinței comune a soților.

Prin urmare, în mod corect instanța de apel a reținut că alături de celelalte bunuri incluse în dreptul special de moștenire al soțului supraviețuitor, care nu au fost contestate de recurent, se includ și mașina de spălat și casete video, deoarece mașina de spălat era destinată a folosi în gospodărie, iar casetele video au fost afectate folosinței comune, neputând fi deci scoase din categoria bunurilor la care se referă art. 5 din Legea nr. 314/1944. În consecință, recursul întemeiat pe dispozițiile art. 304 pct. 9 C. proc. civ. se respinge, dispunându-se menținerea deciziei recurate.

*C.A. Iași, decizia civilă nr. 1627 din 15 octombrie 2002,
în Jurisprudența C.A. Iași 2002, p. 72*

22. Renunțarea la moștenire după acceptarea ei. Certificat de vacanță succesorală

C. civ., art. 653

Reclamantul a acceptat expres moștenirea în 1950 și a plătit impozitele până în anul 1965, când s-a emis certificatul de succesiune vacantă pe motiv că moștenitorii au renunțat la succesiune prin declarații scrise.

Sucesibilul care a acceptat moștenirea este considerat că a acceptat-o pentru totdeauna, conform principiului *semel heres, semper heres*. Prin urmare, declarația de renunțare la succesiune după acceptarea ei este lipsită de orice efect juridic.

În speță, prima instanță a respins acțiunea prin care reclamantul solicita anularea certificatului de succesiune vacantă în temeiul căruia imobilul din litigiu a fost trecut în proprietatea statului. Recursul a fost însă admis, iar sentința modificată în sensul că s-a constatat nulitatea absolută a certificatului de succesiune vacantă, și nu o nulitate relativă cum considerase prima instanță. În acest sens s-a reținut că reclamantul a fost singurul moștenitor rezervatar, care în anul 1950 a acceptat succesiunea prin declarație expresă și a plătit impozitele până în anul 1965, când s-a emis certificatul de succesiune vacantă pe

motiv că cei trei moștenitori rezervatari au renunțat la succesiune prin declarații scrise.

Cum declarația de renunțare nu era de natură să producă niciun efect juridic, greșit s-a luat act de ea și s-a eliberat certificatul respectiv, de succesiune vacantă.

*Trib. București, Secția a IV-a civilă, decizia nr. 1325/1992,
în C.P.J. civ. 1992, p. 165-166*

23. Drepturile soțului supraviețuitor atunci când vine în concurs cu descendenții

C. civ., art. 652
Legea nr. 319/1944, art. 5

Soțul supraviețuitor are un drept exclusiv de moștenire asupra mobilelor, obiectelor gospodăriei casnice și a darurilor de nuntă numai în cazul în care vine la succesiune împreună cu ascendenții și colaterali, iar nu și atunci când se află în concurs cu descendenții.

Din dispozițiile art. 5 al Legii nr. 319 din 10 iunie 1944 privitoare la dreptul de moștenire al soțului supraviețuitor, rezultă că în cazul în care soțul supraviețuitor vine la succesiune în concurs cu ascendenți sau colaterali va moșteni, în afară de partea sa succesorală, mobilele și obiectele gospodăriei casnice, precum și darurile de nuntă.

Deci, în celelalte situații, și anume când vine la succesiune cu descendenți, soțul supraviețuitor nu mai are un drept exclusiv de moștenire asupra mobilelor, obiectelor gospodăriei casnice și darurile de nuntă.

Astfel fiind, greșit instanțele au reținut, în speță, că pârâtul, în calitate de soț supraviețuitor, moștenește numai el drepturile defunctei B.I. asupra mobilelor și obiectelor gospodăriei casnice precizate în hotărârea judecătoreii. Deoarece pârâtul vine la succesiune în concurs cu descendenții, urma să se constate că drepturile succesoriale sunt de 3/8 pentru fiecare reclamant și de 2/8 pentru pârât din toate bunurile succesoriale, inclusiv mobilele și obiectele gospodăriei casnice.

În speță, hotărârile fiind vădit netemeinice și pronunțate cu încălcarea esențială a legii în limita arătată, urmează să se admită recursul extraordinar și să se modifice aceste hotărâri, stabilind drep-

turile de moștenire ale părților asupra mobilelor și obiectelor gospodăriei casnice în cotele susmenționate.

Trib. Suprem, Secția civilă, decizia nr. 2213 din 4 decembrie 1979, în C.D.T.S. 1979, p. 121-122

24. Succesiune. Împărțeală. Soț supraviețuitor. Concurs cu copiii dintr-o căsătorie anterioară a defunctului

C. civ., art. 652

Legea nr. 319/1944, art. 1

Pentru corecta împărțire a bunurilor defunctului, atunci când copiii săi sau descendenții lor vin în concurs cu soțul supraviețuitor din a doua căsătorie căruia i s-au făcut liberalități de către defunct, este necesar să se stabilească în primul rând care sunt rezervele succesoriale ale copiilor și soțului supraviețuitor, întrucât pentru restul bunurilor defunctul putea să dispună fie în favoarea copiilor, fie în favoarea soțului sau a oricărei alte persoane.

Limitarea ce se aduce acestui drept al defunctului este prevăzută numai în cazul liberalităților făcute soțului dintr-o căsătorie subsecventă, care nu va putea primi sub formă de donație sau legat de la soțul care a decedat decât o parte egală cu partea legitimă a copilului care a luat cel mai puțin și fără ca, în niciun caz, donația să treacă peste sfertul bunurilor.

Aceasta constituie o cotitate disponibilă specială, care se include însă în cotitatea disponibilă ordinară, fără a se putea cumula una cu alta și fără a se putea atinge rezervele legale, caz în care liberalitățile trebuie reduse până la limita rezervelor legale.

În cazul când cotitatea disponibilă specială este mai mică decât cotitatea disponibilă ordinară, iar defunctul nu a făcut nicio liberalitate pentru această diferență, ea urmează a fi împărțită potrivit prevederilor din art. 1 al Legii nr. 319/1944.

Trib. Suprem, Secția civilă, decizia nr. 1615 din 8 august 1972, în R.R.D. nr. 4/1973, p. 175-176

25. Soț supraviețuitor. Bunuri care serveau exercitării profesiei (meseriei) soțului decedat. Neincluderea în masa bunurilor alcătuind gospodăria casnică

C. civ., art. 652
Legea nr. 319/1944, art. 5

În temeiul art. 5 din Legea nr. 319/1944, soțul supraviețuitor, dacă vine în concurs cu alți moștenitori decât descendenții – așadar se află în concurs cu ascendenții ori cu colaterali – , mai moștenește, în afara părții sale succesoriale, mobilele și obiectele aparținând gospodăriei casnice, precum și darurile de nuntă.

Nu pot fi considerate mobile și obiecte aparținând gospodăriei casnice, în înțelesul textului menționat, bunurile privind exercitarea profesiei (meseriei) defunctului (în speță scule de ceasornicărie în valoare de 5.000 lei).

*Trib. jud. Hunedoara, decizia civilă nr. 756 din 19 august 1983,
în R.R.D. nr. 3/1984, p. 72*

26. Succesor legal. Copil din afara căsătoriei. Obligarea tatălui la plata pensiei de întreținere potrivit legislației anterioare. Efecte cu privire la stabilirea filiației

C. civ. austriac, art. 163, art. 166

În situația în care, potrivit art. 163 și art. 166 C. civ. austriac – cod care nu îngăduia formularea unei acțiuni în stabilirea paternității copilului născut din afara căsătoriei, dar permitea totuși obligarea unui bărbat la plata pensiei pentru întreținerea copilului dacă se făcea „dovada” paternității – hotărârea judecătorească pronunțată cuprinde implicit, prin motivarea ei, și o stabilire a paternității – copilul beneficiar al unei pensii de întreținere a dobândit, în acest fel, calitatea de copil din afara căsătoriei și, în consecință, are calitatea de moștenitor legal al defunctului (fostul debitor al pensiei), chiar dacă cel în cauză nu a formulat, ulterior, și o acțiune în stabilirea paternității, care ar fi fost admisă.

În speță, printr-o sentință civilă pronunțată în anul 1933 de către fosta Judecătorie rurală Cluj, defunctul a fost obligat la plata unei pensii de întreținere, în temeiul dispozițiilor menționatului cod.

Întrucât soția și fiica legitimă a celui decedat contestau persoanei care beneficiază de pensie calitatea de moștenitor-pe motiv că nu a existat o hotărâre judecătorească de admitere a ultimei acțiuni de stabilire a paternității, aceasta a cerut, pe cale judecătorească, în contradictoriu cu moștenitorii legali ai lui de cujus, să se constate că este și ea moștenitoare legală.

*Trib. județean Cluj, decizia nr. 712/1978,
în R.R.D. nr. 11/1978, p. 64*

27. Drept de succesiune. Moștenitor sezinar. Necesitatea acceptării moștenirii

C. civ., art. 653 alin. (1), art. 689, art. 700

Potrivit art. 653 alin. (1) C. civ., descendenții și ascendenții au de drept posesiunea succesiunii din momentul morții defunctului.

Așadar, regula generală este că, orice moștenitor, afară de descendenți și ascendenți, trebuie să ceară trimiterea în posesiune pentru a se bucura de folosința efectivă a averii succesurale. Trimiterea în posesiune nu influențează decât asupra posesiunii moștenirii, care este dobândită de moștenitorul fără sezină. Cât privește proprietatea averii succesurale, ea trece asupra moștenitorului fără sezină în momentul decesului autorului său, întocmai ca asupra moștenitorului care are sezina.

Prin urmare, între sezină și mecanismul de transmisiune nu se poate face nicio legătură, sezina nefiind susceptibilă de a avea înrâurire asupra modalităților de acceptare sau renunțare la succesiune.

De aceea, art. 700 C. civ., care prevede că dreptul de a accepta succesiunea se prescrie într-un termen de 6 luni de la data deschiderii succesiunii, nu face nicio distincție după cum sunt sezinari sau nesezinari. Descendentul sau ascendentul se bucură, deci, de sezină numai dacă a acceptat succesiunea, în termenul prevăzut de art. 700 C. civ. și în modalitățile prevăzute de art. 689 C. civ.

*C.S.J., decizia nr. 5787/2001,
în Dreptul nr. 6/2002, p. 213*

28. Legatar particular. Acțiuni personale. Acțiuni reale

C. civ., art. 651

Enunțarea de principiu din hotărârile atacate, că reclamantul, în calitatea sa, de legatar particular, nu ar avea niciun drept cu privire la bunul ce formează obiectul legatului său decât de la decesul testatoarei, când a devenit proprietar, deoarece nu este un continuator al persoanei autorului, este greșită.

E adevărat că legatarul particular, ca de altfel și cel universal sau cu titlu universal, nu este continuator al persoanei autorului, în sensul că el nu poate introduce sau continua acțiunile personale, el neputând exercita deci, drepturile lui strict personale. În ce privește însă drepturile și acțiunile patrimoniale, legatarul îl reprezintă pe autorul său în limitele legatului transmis.

Așa fiind, reclamantul, în calitate de succesor particular în drepturile și obligațiile strâns legate de apartamentul dobândit, are obligația să respecte locațiunea pârâților, dar și dreptul de a le pretinde chiria cuvenită – nu numai de la decesul autorului cum greșit au considerat instanțele, ci și cea datorată anterior aceluși moment, în limita termenului de prescripție de 3 ani anteriori introducerii acțiunii.

În vederea complinirii acestei omisiuni, urmează a se admite recursul extraordinar, a se modifica ambele hotărâri în sensul obligării pârâților și la plata sumei de diferență din chiria restantă pe perioada termenului de prescripție arătat.

*Trib. Suprem, Secția civilă, decizia nr. 972 din 27 iunie 1981,
în C.D.T.S. 1981, p. 132-134*

29. Acțiunea în anularea hotărârii comisiei județene în aplicarea Legii nr. 112/1995, formulată de chiriaș. Moștenitor în sensul art. 1. Unitate locativă în sensul art. 3 și 5

C. civ., art. 644, art. 651 art. 653 alin. (1), art. 679, art. 802,
art. 856, art. 860, art. 891
Legea nr. 112/1995, art. 5 alin. (4), art. 14, art. 15

În soluționarea acțiunii civile în anularea hotărârii care a dispus restituirea în natură a imobilului, se au în vedere și prevederile dreptului civil în materia proprietății și a moștenirii. Legea nr. 112/1995,